

Ideologi

”Jeg er fører for et lite folk i et avmechtig land. Maktpolitisk er jeg avhengig av Tyskland og Hitler, men idepolitisk anser jeg Hitler som min underordnede og mitt redskap”. (Quisling)

Nasjonal Samling forsøkte å støpe om det norske samfunnet. ”Det nye mennesket og den totale staten”, der alt fikk sin mening i og igjennom staten, rasen og nasjonen. De forsøkte å snu den demokratiseringsprosess som de øvrige partier i landet jobbet for, ved hjelp av å stille seg til disposisjon for en fremmed makt.

En målbevisst oppdragelse av folket, under streng disiplin der man skulle sette fellesnyttens fremfor egennyttens. Alt man foretok seg skulle man gjøre med tanke på samfunnets beste. Det gode i mennesket skulle fremelskes og det dårlige kontrolleres. Menneskenes arveanlegg var av betydning for samfunnets utvikling og ”mindreverdige” individer skulle hindres i å spre sine dårlige egenskaper, ved sterilisering.

Den nye tid skulle bygges opp med forankring i gammel norsk historie, tradisjoner og symboler.

NS appellerte til folk ved å forherlige deres personlige egenskaper og rasetilhørighet, og opphøyne deres roller, arbeidsinnsats, og tradisjoner.

Bolsjevismen ble definert som en hovedfiende;

Bolsjevisme er nedbrytning av forsvars- og selvsbergingsviljen, det er forhånelse av fedrelandskjærligheten, latterliggjørelse av vårt folks grunnleggende moralbegreper, nedbrytning av respekten for loven, ordensmakten, eiendomsretten, utvisking av alle begreper om idealisme og disiplin, undergraving av all autoritet, bespottelse av religiøse verdier, tilskynnelse til æreløshet, overhode en uopphørlig appell til menneskets dårligste instinkter - en åndelig pest som har bredt seg i vårt folk og fått katastrofale følger.

(Olga Bjoner, Mot lysere tider 1943)

Det ble pekt på ”våre forhenværende politikeres likegladhet for Norges frihet”, ved at vi ikke hadde noe godt utbygd forsvar og at kongen og regjeringen forlot landet da vi ble invadert.

Vegen til et fritt og selvstendig land måtte gå gjennom et samlet folks oppslutning om den eneste mannen som hadde vist ansvar og handlekraft da tyske tropper plutselig sto på norsk jord. Mannen som ville bevare Norge som en nasjonal enhet og bygge landet etter Nasjonal Samlings prinsipper, og som befant seg i forhandlingsposisjon med Hitler og var gitt lovnad om et fritt og selvstendig Norge.

Partiet

Nasjonal Samling ble dannet 17. mai 1933 og sprang ut av middelaldrende høystatussirkler overveiende bestående av menn.

NS var et førerstyrt parti, der føreren bestemte medlemmenes rettigheter og plikter, og der ethvert lokalt tiltak var avhengig av initiativ eller godkjenning ovenfra.

NS var et uniformert parti med et militært ytre.

Det var i alt 54651 medlemmer i partiet.

NS kvinneorganisasjon

Kvinneorganisasjonen ble opprettet allerede i 1933 og fikk sine egne lover vedtatt i 1934. Før 9. april 1940, var andelen kvinner i partiet kun 3,4%. Da steg den til 25,3%.

Fra 1941 – 1945 utgjorde kvinnene 71,3% av de nyinnmelte i partiet. 19083 av medlemmene var kvinner.

Husmødre utgjorde da den største enkeltgruppen med 18,6 %.

NS kvinneorganisasjon ble i 1940 den eneste tillatte politiske kvinneorganisasjon i landet.. Selv om NSK hadde bestått i ti år meldte oppgavene seg først når NS ble et ” statsbærende parti og således kom til å bære ansvaret for folkets framtid”. Organisasjonen måtte bringes i orden og utbygges.

NSK var en særorganisasjon for kvinner over 18 år, under NS, som hadde den politiske overledelse. Landslederen var ansvarlig ovenfor Føreren. Etter nasjonalsosialistisk ide' var fører- og ansvarsprinsippet gjennomført.

Norsk Samlings kvinneorganisasjon ville stå frem som en sterk aktiv organisasjon i pakt med det levende liv.

NSK's retningslinjer bygde på programmet som Bondekvinnene arbeidet etter. Nasjonale, sosiale, kulturelle og praktiske spørsmål, styrke folkehelsen, vareta kvinners interesser i ervervslivet, kreve likestilling innenfor rammen av rettferdig samfunnsordning og politisk likestilling. Verne kvinner som hustru og mor, styrke heimene og familielivet gjennom lovgivningen og forlange barnetrygd til alle.

Videre skulle kristendommens kulturverdi vernes, folkemoralen høynes, kvinnen opplæres til å bli dyktige mødre og husmødre, så de måtte bli i stand til å fostre den nye slekt til sterke , kristne borgere med aktelse for all slags arbeid og etter prinsippet ; Fellesnytt for egnnytt.

Vår gamle nasjonale kultur og tradisjoner skulle vernes. Det sunneste og beste i det norske folks livssyn og tenkesett skulle få sin frie utfoldelse i det politiske, sosiale og økonomiske liv. Målet var; et lykkelig folk i et fritt og lykkelig land.

Landsledelsen besto av landslederen og en leder av følgende avdelinger; Propaganda, organisasjon, kultur, sosiale spørsmål, økonomi, spørsmål vedrørende bondekvinnene og en avdeling for husyrke.

Det viktigste arbeidet for Kvinneorganisasjonen var å spre ideologien, lære Norske unge kvinner den nye tids livssyn. Arbeid for fellesskapet. Dette foregikk gjennom organisert skoloring av medlemmene, propaganda og en rekke sosiale tiltak.

Egenskaper som intuisjon, omsorg, evne til å administrere og offervilje ble opphøyet. Kvinnens makt og innflytelse som oppdrager av barna og leder i heimen ble bevisstgjort og pålagt et stort ansvar ovenfor samfunnet." Sterke gode heimer skaper det sterke gode samfunn."

Kvinnene i det nye Norge

No er det en ny tid med nye ideer, alle krefter må tas i bruk for å gjennomføre dem. Det er nettopp nå det er bruk for kvinnes innsats og kvinnene ville ikke være i pakt med seg selv og sine tradisjoner om de sviktet.

Kvinnenes stilling avhenger av deres egen innsats, med hvilken styrke de går inn for gjenreisningen av vårt samfunn, den måles med deres arbeid i nyordningens tjeneste. Og hvilke krav stilles det så til den nye tids kvinner?

Jo, den har ikke bruk for utpregede kvinnesakskvinner, heller ikke for svake, plaprende, dukkelignende skapninger som må ha andre å klamre seg til. De trenger sterke, handlekraftige og offervillige kvinner som er beredt til å fylle sin plass i heim og samfunn.

For å fylle denne plass er det nødvendig at de ruster seg til sin gjerning, at de først og fremst dyktiggjør seg i alt hjemmets arbeid og ikke minst i sitt virke som barneoppdragere, som ledere av den nye slekt. Men like viktig er det at de våkent følger med i samfunnsspørsmålene, gjør seg opp en selvstendig mening om dem og sørger for at denne mening blir hørt.

Kvinnene må nødvendigvis utvide sin horisont, få et videre syn og vise mer forståelse. De må lære hva slekten har å bety for dem selv og familien. De må vende sitt sinn mer fra de internasjonale baner og snu blikket innover i oss selv og vårt særpregede. De må bli norske som aldri noensinne før.

Fremfor alt må det bli slutt på den gamle kvinnesaksmentaliteten.

Kvinnene skal ved hjelp av sin egen styrke og dyktighet naturlig vokse seg frem til den plass de mener seg å ha krav på som frie germanske kvinner. Kun deres egne gjerninger kan gjøre dette. De må stille seg i rekken av de byggende makter, de må styrke hjemmene sine og befeste familiens plass i samfunnet, de må oppdra sine barn til sterke, gode borgere med ansvarsfølelse og fedrelandsinn. I alt sitt virke ha for øye det mål vi alle streber mot: Et fritt og lykkelig folk i et fritt og lykkelig land.

Kvinnene har en stor oppgave i å være med å forme det nye Norge. De har sine spesielle egenskaper som er så verdifulle i oppbyggingen. De har morsfølelsen, de har det varme hjertet som banker for alle som har det vondt, og de har det sikre instinkt som sjelden leder vill.

Vår tid kaller på kvinnene i en grad som aldri tidligere. Og mange, mange føler kallet. Sterke og modige går de den nye dag i møte. (Olga Bjoner, Mot lysere tider, 1943)

Heim og ætt

Fra februar 1942 utga NSK sitt eget blad "Heim og Ætt", som skulle ha til oppgave å orientere kvinnene om NS' ideologiske prinsipper og vareta kvinnenens interesser innenfor NS og samfunnet i sin alminnelighet. Det skulle være en sosial, kulturell og politisk veiledning. Av bladets innhold var:

Husmorens rådgiver ; alt av praktisk betydning for husmødre med hensyn til tidens krav. Utbedring og reparasjon av klær, såling av ullstrømper, endring av snittmønstre etc.

Matspalten; gode kriseoppskrifter – rasjonering og ernæring – underlagt kontroll av eksperter.

Sundhet og skjønnhetsspalten ; alt om kroppskultur og moter.

Barnas spalte ; der barna kunne sende inn egne tegninger og lignende.

Kulturelt stoff; artikler som viste tilbake til vår historie, gamle ættegårder og gamle tradisjoner.

Artikler ; om kunst , skulpturer, malerier og musikk, og andre ting som kunne virke høynende og oppdragende.

Kristenlivet ble også viet sin plass

Det ble ovenfor medlemmene pålagt et personlig ansvar for å spre kjennskap om " Heim og Ætt", for å lette andre kvinner i deres daglige gjøremål.

Gode råd og oppskrifter til husmødre var daglig å finne i alle landets aviser, under en notis "NSK sier". Det ble også sendt slike brosjyrer i posten til husmødre med jevne mellomrom. En film om omsyning av tøy ; " gammelt til nytt", ble sendt som forfilm på kinoene.

Bondekvinnen

Bondekvinnene ble viet mye oppmerksomhet. NSK's program bygde på bondekvinnes ideer, og mange bønder var NS sympatisører før krigen, fordi NS hadde et sterkt jordbruksprogram.

Bondekvinnene ble prisert for sitt utrettelige arbeid i hjemmet og på markene, og at hun ofte måtte ta i tunge tak. Hennes innsats ble betegnet som byggende og skapende elementer i vårt folkeliv. Hun ble beæret for at mang en bondefamilie hadde kommet seg igjennom tunge tider i jordbruket i mellomkrigsårene. Med sin forståelse for hvordan motløshet og oppgitthet virker inn på mannen og hans gjerning, beholdt hun troen på livet og spredte håp om bedre tider i familien.

Bondekvinnen ble bevisstgjort hvordan hennes omtanke, forsiktighet og nøysomhet var av største nasjonaløkonomiske betydning.

At barna var hennes største lykke, fikk hun bekreftet og at dagens arbeid var arbeid for fremtiden.

Hun ble forsikret om at den nye tid ville bygge på det velkjente av norske tradisjoner og historie. Bondekvinne ble ofte fremstilt i bunad, som symbol på det urnorske.

Appellen var å være tro mot seg selv og knytte slektenes band i tråd med tiden, slik at det fra hennes heim kunne komme ungdom med sund og ekte innstilling, og med sterk og fast karakter.

Det ble også organisert gjennom NSK, at unge jenter kom for å hjelpe til med gårdsarbeidet.

Kvinnehirden

Kvinnehirden var NSK's eliteorganisasjon. Der skulle de beste unge kvinner samles i en organisasjon for å forberedes til det store forestående oppbyggingsarbeidet som skulle komme i den nye tid.

De hadde avdelinger i nær alle fylker.

Organisasjonen var militær med krav om full disiplin og lydighet ovenfor lederne. Føreren skulle kunne stole på og ha nytte av dem.

Viktig var den ideologiske skoleringen.

Det ble bla. gjennomgått NS ideologi, Førerens liv og rasehygiene.

Det ble lagt stor vekt på Norges historie og Vikingenes storhetstid ble framholdt som forbilde. NS' idealiserte oppfatning av denne tiden var at kvinnene var høyreiste, stolte og selvstendige og hadde innflytelsesrike posisjoner. Der menn og kvinner gjensidig respekterte hverandre, men der den enkelte kun hadde betydning som et bindeledd i slekten.

Historisk bevissthet skulle gi kulturell verdighet og inspirasjon til ytelse, for å plassere Norge på en verdig plass i det nye Europa.

Kun den som ytte noe hadde krav på å bli hørt, og det var det eneste som betydde noe, å yte. Derfor fikk jentene innsikt i hvordan samfunnet var bygd opp, for at de der kunne se hvor de kunne yte mest. Gjennom ytelse og innsats ville de vinne ære, og det var en viktig egenskap for en hirdkvinne, å ha æresfølelse, sammen med rettferdighetsfølelse og å være sannrullig.

Folkefellesskapet skulle springe ut av slektene og Norge lære å leve som et folk.

Gjentehirden og småhirden

Jenter inntil 18 år var jentehird og de fra 8 til 10 år var småhird. Dette var jenter fra NS familier og mange var barn av bønder. Organisasjonen fungerte mye likt en speidergruppe, og jentene kvalifiserte seg til forskjellige merker. Jentene hadde møter 1-2 ganger i uka. Ideen var å dyktiggjøre jentene til livets utfordringer og å bli gode samfunnsborgere. De lærte håndarbeid, husarbeid, barnestell og omsorg for sine medmennesker. Det var også mye sang og dans, og det forekom at de underholdt ved ulike anledninger. Sport var også en viktig del av aktivitetene. Gruppene tok "arbeid" på gårder som trengte hjelp og jentene var husmoren til hånde, samtidig som de selv fikk trening i praktisk arbeid. Det ble ikke snakket politikk, men mer praktisert politikk gjennom å være til nytte.

Mødreskolene og helsestasjonene

Det var før krigen opprettet offentlige "Mødrehygienekontor" som hadde 140 arbeiderkvinneforeninger tilsluttet, og som arbeidet for fødselsbegrensning og seksuell opplysning.

Disse ble av NSK ansett som moralske og befolkningsmessige peststasjoner. Kontorene ble stengt og all litteratur og opplysningsmateriale ble brent.

NSK opprettet, under ideen om at det fra skaperen var ment at barna skulle være livets rikdom og glede, helsestasjonene for mødre og barn.

NS innførte barnetrygden.

Mødreskolen ble også opprettet, der det arrangertes korte kurs i fagene;

1. Spedbarnstell
2. Helselære og hjemmets sykepleie
3. Barnets og ungdommens oppdragelse
4. Hjemmets innredning
5. Søm

Det ble også gjort innsamling og utdeling av spedbarnstøy i regi av NSK.

NSK opprettet også et rekonvalesent – hjem for barn som var evakuert fra Nordnorge.

Samlesentralen

Samlesentralen ble opprettet for å samle inn varmt tøy til guttene som var reist til fronten for å kjempe i krigen. Det var stilt gratis lokaler til disposisjon fra Oslos ordfører og der var stor aktivitet av frivillige som sydde om, strikket og ellers hadde all aktiviteten med å formidle tøyet.

Et opprop het; "Våre gutter vil forstå, vi vet at vi aldri kan gi dem hva vi skylder, men vi prøver så godt vi kan".

Kvinnelig arbeidstjeneste

Kvinnelig arbeidstjeneste ble opprettet i 1939 og formidlet arbeidshjelp av unge piker som ville være med å ta et felles løft for landet. Fortrinnsvis gardsarbeid. Før de ble sendt ut på arbeid ble de skolert og lærte disiplin. De fikk "objektiv" opplysning om landet og folket, slik at det kunne vekkes en varig begeistring for nasjonale verdier og de lærte å oppfatte arbeid som en selvfølgelig plikt.

Tanken var også at disse jentene skulle ta denne samfunnsånd med seg videre i livet og formidle til sine etterkommere.

Husstellstasjoner, hjelpesystuer og heimens forskole

Pr.01.10.43 hadde NSK opprettet 10 husstellstasjoner og 20 hjelpesystuer rundt omkring i landet. Etter NSK' program skulle kvinnene dyktiggjøres i sin gjerning som husmødre. Det ble arrangert korte kurs i elementær ting innenfor husmøyrket – heimens forskole. Under de vanskelige tider ble det gitt praktisk hjelp og veiledning i hvordan man skulle få de knappe rasjonene til å strekke til. Dette var populære tiltak som også ble benyttet av kvinner som ikke var tilknyttet partiet. NSK så på dette som god propaganda.

Nabohjelp og husmorhjelp

Nabohjelp var et tiltak der de som ikke selv hadde full arbeidsdag skulle hjelpe til i nabolaget der det trengtes. For eksempel med barnepass.

Husmorhjelpen, senere husmorvikaren (1942), ble utdannet med henblikk på å kunne tre inn i en familie som trengte øyeblikkelig hjelp. Det kunne være sykdom i hjemmet eller at mor trengte avlastning.

Husmorhjelpen ble utdannet "absolutt upolitisk" og ansatt i kommunene.

Kvinnernes hjelpekorps

Kvinnernes hjelpekorps var en avdeling under NSK som ble opprettet til vern for kvinnene som ble beordret til arbeid i tyske brakker og forlegninger. En leirfører jobbet for å bedre forholdene for de kvinnelige arbeiderne.

Frontsøstere

Mange av NS-jentene meldte seg til tjeneste som frontsøstre.

NSK forsøkte også å rekruttere medlemmer gjennom å formidle sanitetsopplæring. De fikk ikke i stand noe samarbeid med Norges Røde Kors, slik at de jentene som ble formidlet fikk sin utdanning i det Tyske Røde Kors. Mange jenter meldte seg til sanitetstjeneste helt uavhengig av NS. Under Røde Kors høye moral ”Barmhjertighet mellom våpnene”, ønsket de å gjøre en innsats.

Utenriksorganisasjonen

I 1943 hadde NSK opprettet 5 lag i ulike byer i Tyskland, der kvinnernes oppgaver i stor utstrekning var de samme som her hjemme, men de skulle spesielt ta seg av frontkjemperne når de kom på gjennomreise, og sende pakker til dem på frontene.

Program for Norsk Samlings kvinneorganisasjon

1. Gi politisk opplysning til kvinnene
2. Bekjempe den internasjonale innflytelse som i lengre tid har gjort seg gjeldende i vårt folk, oppdra kvinnene til nasjonalsinnede borgere av vårt samfunn.
3. Vekke kvinnene til erkjennelse av nødvendigheten av at vårt folk finner sin plass i den nye ordning som dannes i Europa i denne tid.
4. Oppdra kvinnene til sterke personligheter med ansvar for heim og folk.
5. Få kvinnene til å forstå den store innflytelse de har på folket gjennom barneoppdragelsen.

Nasjonale oppgaver

1. Vekke og styrke fedrelandskjærligheten, fordi kjærligheten til land og folk er kjernen i alt nasjonalt arbeid.
2. Vekke sansen for vårt folks historie. Kunnskapen om denne historie gjør at vi bindes sterkere til vårt land og vår heim, den gir oss kraft til å kjempe oss gjennom vanskelige tider.
3. Verne vår gamle nasjonale kultur og tradisjoner.

Kvinnenes oppgaver i heimen

1. Arbeide for at kvinnene opplæres til dyktige barneoppdragere, så de må bli istand til å oppfostre den nye slekt til sterke, kristne borgere med aktelse for alt arbeid og etter grunnprinsippet; Fellesnyttan foran egen nytten.
2. At det sunneste og det beste i det norske folks livssyn og tenkesett må få sin frie utfoldelse i det politiske, sosiale og økonomiske liv.
3. At kvinnene må dyktiggjøres til sin gjerning som husmødre. Husmoropplæringen må utvides og målet bli obligatorisk husstellundervisning. Denne undervisning må legges mest mulig opp til det praktiske liv i bygd og by.
4. At kostholdet må tilfredstille de næringsfysiologiske krav og være mest mulig bygd på selvproduserte emner. Det som er godt i våre gamle mattradisjoner, må komme til heder og verdighet.

Sosiale oppgaver

1. Arbeide for folkehelsen, blant annet ved sunt og fornuftig kosthold, legeundersøkelse og tannbehandling for skolebarn.
2. Arbeide for et sterkt og sunt folk igjennom rasehygiene. Kontroll med mindreverdige individer.
3. Vareta kvinnenes interesser i ervervslivet, likestilling mellom menn og kvinner innenfor rammen av en rettferdig samfunnsordning.
4. Politisk likestilling mellom mann og kvinne.
5. Styrke heimene og familielivet gjennom lovgivning, verne kvinnen som hustru og mor. Barnetrygd for hele folket.
6. Utjevne den sosiale forskjelle mellom samfunnsgruppene.
7. Gjennom kvinnelig arbeidstjeneste å tjene sitt land og sitt folk.

Kulturelle spørsmål

1. Arbeide for at kristendommens kulturverdier vernes.
2. At folkemoralen blir tatt vare på og høynet.
3. At god norsk litteratur og god oversatt litteratur og kunst må komme isteden for det verdiløse og det som er nedbrytende for moralen.

Vårt mål er : "Et lykkelig folk i et fritt land".

Oppgjøret

92 000 saker ble etterforsket for tilhørighet til NS.
53 000 ble funnet skyldig. 25 000 fikk bot og 23 000 fikk fengselsstraff. 5 000 slapp med påtaleunntatelse. Ca. 300 kvinner ble dømt fordi de hadde vært frontsøstere, med eller uten medlemskap i NS, ble de hardt straffet for "bistand til fienden".
Det var også ungdom under 18 år, som ble anholdt , varetektsfengslet og bøtelagt for medlemskap i NS.

Det ble tidlig planlagt rettsforfølgelse av NS medlemmer, fra regjeringen i London. De skulle behandles som lovbrøyttere og landsforædere. Medlemmene ble ansett som solidarisk ansvarlige for det økonomiske tap og de ødeleggelser som ble påført landet i og med at partiet stilte seg til disposisjon for fienden.

En del kvinner hadde medlemskap i partiet før krigen , gjennom egne standpunkt eller at de følte naturlig tilhørighet via familien.

Årsaken til at så mange kvinner meldte seg inn i partiet under krigen kan ha vært behovet for å slutte rekkene i partiet utover okkupasjonen. Etter hvert som de enkelte NS medlemmene følte seg isolert av den isfronten som oppsto i befolkningen, meldte de inn hele sin familie i partiet.

Generelt kan den sterke propagandaen med enkle og gode løsninger på definerte vanskelige problemer ha vært en avgjørende faktor for manges medlemskap. Disiplin, samhold og ingen klasseskille. Man fikk en orientering til "fellesskapet og et fritt og selvstendig Norge" i en tid preget av krise.

For kvinnene kom de praktiske oppgavene i første rekke under de vanskelige forhold under krigen. Egeninnsats, styrke, samhold og omsorg preget kvinnene, og ønsket om å gjøre en innsats, var deres drivkraft.

Manges medlemskap kan også ha vært situasjonsbetinget og at de mer eller mindre "tilfeldig" endte "på feil side". Mange var opprørgdom uten særlig politisk bevissthet.

Om medlemskapet var aldri så "tilfeldig" for manges vedkommende, burde de ikke ha reagert på den antisemittismen som var så åpenbar, og sett urimeligheten i det organisasjonen sto for, da de politiske fronter ble utvetydige og ingen burde være i tvil om at Norge var i krig med Tyskland?

Ble man så blendet av forherligelsen av sine egenskaper og rasetilhørighet, opphøyningen av sine roller, arbeidsinnsats og tradisjoner. Valgte man bort å se den urett som skjedde? Kravet om total lojalitet og underkastelse, som gjorde ens "selvstendighet og frie tanke" førerstyrt?

Var det noen fordeler så store at noen feigt reddet sitt eget skinn?

De fleste må vi tro var politisk orienterte og gjorde bevisste valg.

"Vi som gikk inn i NS av ideelle grunner, hadde vårt land så kjært at vi ville ofret hva som helst for dets trivsel og fremgang". (Olga Bjoner, Dette har hendt, 1955)